

İHTİYATİ TEDBİR VE İHTİYATİ HACİZ ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMALI BİR İNCELEME

Mustafa SALDIRIM (*)

I. GİRİŞ

Çalışmamızın konusunu ihtiyati haciz ile ihtiyati tedbir arasındaki farklar oluşturmaktadır. İhtiyati tedbirler, ileride açılacak bir davanın veya açılmış bir davanın sonucunun etkisiz veya anlamsız kalmasını önlemek için başvuru olan geçici nitelikte önlemlerdir. İhtiyati haciz ise, alacaklının bir para alacağının zamanında ödenmesini garanti altına almak için mahkeme kararı ile borçlunun mallarına önceden geçici olarak el konulmasıdır.

Bir davanın sonuçlanması uzun bir zaman alabilir. Bu sırada fiili durumlar o şekilde gelişebilir ki davacının davayı kazanması ona amaçladığı faydayı sağlayamaz. Davalı, kaybedeceği bir davanın sonuçlarından kurtulmak için dava konusu malı dava sırasında üçüncü bir kişiye devredebilir. Keza benzer bir durum ihtiyati haciz için de geçerlidir. İhtiyati hacizde de alacaklının alacağını almak için yaptığı takip veya açtığı dava sonucunda borçlunun mallarına kesin haciz koydurma yetkisini elde etmesi uzunca bir zamanın geçmesini gerektirmektedir. Dava veya takip sırasında borçlunun kendi malları üzerinde hukuki tasarrufta bulunma yetkisi tamdır. Bu itibarla, borçlunun ileride haksız çıkacağını tahmin ettiği bir dava veya takibin sonuçlarından kurtulmak için dava veya takip sırasında mallarını başkasına devretmesi mümkündür. İşte ihtiyati haciz müessesesi, borçlunun borca yetecek kadar mallarını kaçırmamasını önlemek için alacaklının gerekli tedbirleri almasına olanak tanımaktadır.

(*) A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi.
Çanakkale Cumhuriyet Savcısı.

Davacı, davanın müddeabihî üçüncü kişiye devretmesinden kuşkulanyorsa önce davanın elindeki mala ihtiyati tedbir koyarak iddia ettiğı hakkı güvence altına alır. Daha sonra davasını açar ve açtığı davada haklı çıkarsa, malı kolayca elde eder. İhtiyati hacizde ise alacaklının, borçlunun borcunu zamanında ödeyeceğı konusunda endişeleri varsa, ilk aşamada borçlunun borcuna yetecek miktarda mallarına ihtiyati haciz koydurarak alacağını garanti altına alır. Sonra davasını açar veya takip talebinde bulunur. Açtığı dava veya yaptığı takip sonunda haklı çıkarsa, borçlunun mallarını haczettirmek için uğraşmaz. Dava veya takipten önce haczedilmiş mallar ihtiyati haciz kesin hacze dönüşünce icra dairesince satılır ve satış bedeli ile alacaklının alacağı ödenir.

İhtiyati haciz ile ihtiyati tedbir hukuksal niteliklerden dolayı çekişme konusunun özüne ilişkin olmayan geçici hukuki koruma önlemi özelliğini taşırlar. Alacağın veya müddeabihinin güvence altına alınmasının gerekli olduğu hallerde; ancak görevli mahkemenin kararı ile sağlanan ihtiyati haczi veya ihtiyati tedbiri ayakta tutmak, İcra – İflas Yasasında ve Hukuk Usulü Muhakemeleri Yasasında öngörölmüş bazı usul işlemlerinin yapılmasına bağlıdır. Bu usul işlemleri zamanında yerine getirilmediğı takdirde, ihtiyati haciz ve ihtiyati tedbir hükümsüz kalır.

İhtiyati tedbir veya ihtiyati haczin açılan dava veya yapılan takip sonunda haksız olduğu anlaşılabilir. Bu durumda haksız ihtiyati haciz veya ihtiyati tedbirden zarar görmüş olan borçlu (veya davalı) ya da üçüncü kişiler, uğradıkları zararların giderilmesini isteyebilirler.

İhtiyati haciz veya ihtiyati tedbir kararı verilebilmesi için tam bir ispat aranmamakta talebin haklılığı konusunda mahkemeye kanaat verecek delillerin sunulması yeterli olmaktadır. Çoğu zaman da karşı taraf dinlenilmeksizin karar verilmektedir. Bu durum da aleyhine ihtiyati tedbir alınan kişinin ekonomik menfaatlerinin, aleyhine ihtiyati haciz kararı alınan kişinin ise buna ek olarak ticari itibarının zedelenmesi riskini beraberinde getirir.

Diğer taraftan, mahkemelerin ihtiyati tedbir ve ihtiyati hacze ilişkin kararlarının Yargıtay denetimine tabi olmaması da bu

alandaki hukuki birlik ve kesinliğin arzulanan ölçüde sağlanmasına engel olmuştur. (1) Uygulamadaki sorunlar konunun önemini bir kat daha arttırmaktadır. Biz çalışmamızda ihtiyati haciz ve ihtiyati tedbire ilişkin temel prensiplere ve bu prensipler çerçevesinde mahkemelerimizdeki uygulamalara değineceğiz. İnceleyeceğimiz konulardan biri de tazminat alacaklarında hangi geçici hukuki himaye tedbirinin uygulanması gerektiği sorunu olacaktır. Çalışmamızın özellikle bu konuda uygulamaya katkıda bulunacağına inanıyoruz.

II. GEÇİCİ KORUMA TEDBİRLERİNİN DÜZENLENME NEDENİ VE HUKUKİ DAYANAĞI

Bir davanın veya bir takibin sonuçlanması uzunca bir zaman alabilir. Bu zaman içinde fiili durumlar o şekilde gelişebilir ki davacının dava veya takip sonucundaki başarısı ona hiçbir fayda sağlamayabilir. Takip borçlusu takip sırasında mallarını kaçırarak, davalı dava sırasında dava konusu malı başkasına devrederek haksız çıkacakları bir davanın veya takibin sonuçlarından kurtulabilirler. İşte bunlara engel olmak, dava veya takip sonucunda elde edilen hakkın aynen gerçekleştirilmesini sağlamak devletin görevidir. (2)

Alman Hukukunda etkin hukuki himaye sağlanmasının hukuk devletinin bir gereği, dolayısıyla Anayasa'nın bir emri olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. (3). Hukukumuz açısından da böyle bir sonucun kabul edilmesine engel yoktur.

İşte devlet, yukarıda söylenenlerin gereği olarak, kanunlarımızda hukuki himayenin klasik vasıtaları olan ihtiyati haciz ve ihtiyati tedbiri düzenlemiştir. Devlet bir yandan etkin hukuki himaye sağlarken, diğer taraftan ihkak-ı hakkı suç saymıştır (T.C.K. m. 308). Dolayısıyla bu iki kurum birbirini tamamlamaktadır.

-
- (1) Bu konuda önerilen çözümler için bkz. Şenpolat, N.K.: Uygulamada İhtiyati Tedbir ve İhtiyati Haciz, İstanbul Barosu Dergisi, S. 1987/4-6, sh. 282 vd.
 - (2) Üstündağ, S.: İhtiyati Tedbirler, İstanbul 1981, sh. 1.
 - (3) Leipold, D.: Grundlagen des einstweiligen Rechtsschutz, München 1971, sh. 1, 2, Üstündağ, S.: a.g.e., sh. 1'den naklen.

İhtiyati haciz ve ihtiyati tedbir müesseseleri toplumsal barışın sağlanması açısından da önem taşımaktadır. Etkin hukuki himayenin sağlanamadığı durumlarda, bazı bireylerin haklarını yasal olmayan yollarla elde etmeye çalıştıklarını görmekteyiz. Ticaret mahkemesindeki stajım sırasında Hakim Bey'e çok kolay ihtiyati haciz kararı verdiğini söylemiştim. Hakim bey de bana : "Biz ihtiyati haciz kararı vermeyelim de adam mafyaya mı gitsin" demişti. Sanırım bu cevap, etkin hukuki himayenin, toplumsal barışın sağlanmasında ne kadar önemli olduğunu en iyi şekilde göstermektedir.

İhtiyati tedbirler, H.U.M.K.'nin 101 v.d. maddelerinde, ihtiyati haciz ise İ.İ.K.'nin 257 v.d. maddelerinde düzenlenmiştir. Hemen belirtmek gerekir ki ihtiyati haciz ile ihtiyati tedbir arasındaki fark eski tarihlere dayanmamaktadır. İhtiyati haciz, daha önce H.U.M.K.'nin ihtiyati tedbire ilişkin hükümleri arasında, 102. maddede düzenlenmişti. Daha sonra bu hüküm 1424 sayılı kanunla yürürlükten kalkmış ve aynı konu İ.İ.K.'nin 257 v.d. maddelerinde düzenlenmiştir. Bugün ihtiyati haciz, bir para alacağı'nın geçici olarak teminini amaçlarken ihtiyati tedbir ise ferdileştirilmiş muayyen bir talebin teminini hedef tutmaktadır.

III. İHTİYATİ HACİZ VE İHTİYATİ TEDBİRE İLİŞKİN ORTAK PRENSİPLER

1) Genel muhakemeye ilişkin her hükmün, acele muhakemenin de özellikleri dikkate alınarak gerek ihtiyati hacze gerekse de ihtiyati tedbire uygulanabilir olup olmadığı ayrı ayrı incelenmelidir. Bu sonuç ihtiyati haciz ve ihtiyati tedbir için ayrı ayrı olabilir (4).

2) Hem ihtiyati haciz kararı hem de ihtiyati tedbir kararı duruşma yapılmaksızın verilebilir (HUMK., m. 105/II, İİK., m. 258/II).

(4) Stein/Jonas: Kommentar zur ZPO., 19. Auflage, dritter Band, Tübingen 1975, vor&916, 1, 2, sh. 2 v.d. vor&935, II, sh. 3 v.d., Üstündağ, S.: a.g.e., sh. 5'ten naklen.

3) Her iki halde de haklılığın tam olarak ispatı aranmaz. Haklılığın gerçeğe yakın şekilde ispatı yeterlidir. Buna gerçeğe yakınlık karinesi denir (5).

4) Alınan ihtiyati haciz ve ihtiyati tedbir kararının hükümsüz kalmaması için yasada öngörülen süreler içinde belirli usul işlemlerinin yapılması gerekmektedir.

5) Hem ihtiyati haciz kararı hem de ihtiyati tedbir kararı görevli ve yetkili mahkeme tarafından verilmelidir. Ayrıca ihtiyati tedbir kararı tedbirin en az masrafla ve en çabuk ifası mümkün olan yer mahkemesince de verilebilir (H.U.M.K., m., 104/I).

6) Gerek ihtiyati haciz gerekse ihtiyati tedbir kararı maddi anlamda kesin hüküm teşkil etmez.

IV. İHTİYATİ TEDBİR

A) Hukukumuzda İhtiyati Tedbirlerin Düzenlenişi

İhtiyati tedbirler hem HUMK.nun 101 vd. maddelerinde hem de özel kanunlarda düzenlenmiştir. HUMK. ile öze yasalardaki düzenlemeler arasında genellik - özellik ilişkisi vardır. Bu nedenle özel kanunlarda hüküm bulunmayan hallerde usul kanunundaki genel hükümler uygulanacaktır (6). Yani ihtiyati tedbire ilişkin özel hükümler öngörülmüşse genel hükümler uygulanmaz (7).

B) İhtiyati Tedbirlerin Amaç Kistasına Göre Sınıflandırılması

Bu konuda iki görüş vardır:

1 - Klasik görüş: Bu görüşe göre ihtiyati tedbirler teminat amacıyla konulabilirler. İhtiyati tedbirlerin davacıyı tatmin etme amacı olamaz. Bu durumda kural olarak ihtiyati tedbirler sadece

(5) Postacıoğlu, Ş.: İhtiyati Haczi Tamamlayan Merasimle İlgili Bazı Meseleler, Ege Hukuk Fakültesi Dergisi, S. 1980/I, sh. 52.

(6) Kuru, B.: Hukuk Muhakemeleri Usulü, C. III, B. 5, İstanbul 1991, sh. 3065.

(7) Üstündağ, S.: a.g.e., sh. 7; bu konunun ayrıntıları aşağıda açıklanacaktır.

temin edici (himaye edici) bir fonksiyona sahip olabilirler. Ayrıca ihtiyati tedbir asıl davanın yerine geçemeyeceği gibi onu telafi de edemez (8).

2 - Modern görüş : Bu görüşe göre ihtiyati tedbirleri sadece teminat amacıyla sınırlamak doğru değildir. Zira alacaklının alacağının tatmin ile temin edilebileceği pek çok hal düşünülebilir. Bu konuda en çok Jauernig'in tasnifi benimsenmektedir. Bu tasnife göre:

a- Teminat amaçlı ihtiyati tedbirler:

Teminat amaçlı ihtiyati tedbirlerle ileride gerçekleştirilmesi muhtemel bir hak temin edilir ya da temininin esaslı ölçüde zorlaştırılmasına engel olunur. Bu amaca ulaşmak için mevcut durumun değiştirilmesi mümkündür (9).

Örneğin, malın muhafazası ve idaresi bir yed-i emine tevdi edilebilir. Yalnız alınan tedbirler bizzat hakkın gerçekleşmesine yönelik olamazlar. Muhtemel bir tazminat talebinin tehlikeye düşürülmesi sözkonusu ise alınacak tedbir, ancak bir ihtiyati haciz olabilir (10).

b- Düzenleme amaçlı ihtiyati tedbirler:

Bu tür tedbirlerin amacı, geçici bir durumu adli yoldan düzenlemektir. Özellikle, sürekli ilişkilerde böyle tedbirlere ihtiyaç duyulabilir. Bu durumda ihtiyati tedbir, hukuki ilişkiyi yeniden inşa etmektedir. Tedbirin maddi hukuktan kaynaklanması gerekmez. Düzenleme amaçlı ihtiyati tedbirlerde gelecekte yerine getirilecek bir edimin teminat altına alınmasından çok, hukuki

(8) Üstündağ, S.: a.g.e., sh. 11.

(9) Jauernig: Der zulassige inhalt einstweiliger Verfügungen ZZP. 79/5-6, 1996, sh. 327, Üstündağ, S.: a.g.e., sh. 13'ten naklen.

(10) Stein/Jonas: a.g.e., & 935, II, 4, Üstündağ, S.: a.g.e., sh. 16'dan naklen.

barışın muhafazası hedef tutulur. Adli yargının görev alanına giren her hukuki ilişki bir düzenleme tedbirinin konusunu teşkil edebilir (11).

Kira ilişkileri, komşuluk ilişkileri, şirketler hukuku düzenleyici ihtiyati tedbirlerin en çok uygulandığı konulardır. Örneğin, tüm ev sahiplerinin kullanılmasına tahsis edilmiş şey veya yerlerden yararlanmanın nasıl sağlanacağı düzenleyici ihtiyati tedbirlerle geçici olarak emredilebilir.

c- Eda amaçlı ihtiyati tedbirler:

Bu tedbirlerin amacı, bir hakkı geçici olarak gerçekleştirmektir. Yani alacaklının geçici olarak tatmini sözkonusudur. Bu niteliği itibariyle teminat amaçlı ihtiyati tedbirlerden ayrılırlar. Bu tür tedbirlerin hangi hallerde verileceğine ilişkin bir ölçü bulmak zordur (12). Nafaka alacağına davadan önce veya dava sırasında hükmedilmesi, bu tür tedbirlerin en sık rastlanan örneğidir.

C) HUMK.'deki Düzenleme Açısından İhtiyati Tedbirlerin Değerlendirilmesi

İhtiyati tedbir kararı verilebilecek haller HUMK.nun 101. maddesinde 4 bend halinde sayılmıştır. Ayrıca HUMK.nun 103. maddesine göre: "101 ve 102. maddede gösterilen hallerden başka tehirinde tehlike olan veya mühim bir zarar olacağı anlaşılan hallerde tehlike ve zararı defî için hakim icap eden ihtiyati tedbirlerin icrasına karar verebilir." Hakim, 103. maddeye göre ancak ihtiyati tedbir yoluyla alınabilmesi mümkün olan tedbirleri alabilir. Dolayısıyla ihtiyati tedbire ilişkin sınırlamalar burada da önem taşımaktadır. Hemen belirtmek gerekir ki İİK.nun 257 v.d. maddeleri de HUMK.nun 103. maddesine göre alınacak ihtiyati tedbirleri sınırlamaktadır. Zaten HUMK.nun 103. maddesinde "101 ve 102. maddede gösterilen hallerden başka... hallerde..." ihtiyati tedbir kararı verileceği açıkça belirtilmiştir. İhtiyati haciz, daha önce HUMK.nun ihtiyati tedbire ilişkin hükümleri ara-

(11) Stein/Jonas: a.g.e., &940, I, Üstündağ, S.: a.g.e., sh. 32 ve 33'ten naklen.

(12) Üstündağ, S.: a.g.e., sh. 15.

sında, 102. maddede düzenlenmişti. Daha sonra bu hüküm 1424 sayılı kanunla yürürlükten kalkmış ve aynı konu İİK.nun 257 vd. maddelerinde düzenlenmiştir. Bu nedenle ihtiyati haciz kararı verilmesi gereken hallerde HUMK.nun 103. maddesi gereğince ihtiyati tedbir kararı verilemez. HUMK.nun 103. maddesinde sözü edilen 102. madde, İKK.nun 257 vd. maddeleri olarak anlaşılmalıdır.

HUMK.nun 101/I-1,2 hükmünde yer alan tedbirler teminat amaçlı ihtiyati tedbirlere ilişkin örneklerdir. Ancak bu bentlerde teminat amaçlı tedbirlere dair bir açıklama yapılmamıştır. Burada dava konusu olan muayyen bir şeyin teminine ilişkin örnekler verilmiştir (13).

Hakim, HUMK.nun 101/I-3 hükmü uyarınca ihtiyati tedbir yoluyla, borçlu olduğu iddia edilen kişinin belli bir miktar para ödemesine karar verebilir. Kanun bu bent ile eda amaçlı bir tedbire yer vermiştir.

Aynı maddenin 4. bendi ile ayrılık ve boşanma davalarında MK. gereğince alınması gereken tedbirlerin ihtiyati tedbir yoluyla ittihazı açıkça öngörülmüştür. Bunlar düzenleyici ihtiyati tedbirlere ilişkin örneklerdir. Çünkü bu tedbirler alındığı zaman düzenleyici nitelikte yeni durumlar ortaya çıkmaktadır (14).

Görüldüğü gibi, HUMK.nun 101. maddesinin çeşitli bentlerinde ihtiyati tedbirin her üç türüne ilişkin örnekler verilmiştir. Ayrıca HUMK.nun 103. maddesinde düzenlenen tedbirlerin alınması için başka şartlara gerek yoktur. Bundan hareketle hakim, 103. madde çerçevesinde teminat, düzenleme ve eda amaçlı tedbirlere karar verebilecektir (15).

(13) Üstündağ, S.: a.g.e., sh. 16.

(14) Üstündağ, S.: a.g.e., sh. 17.

(15) Üstündağ, S.: a.g.e., sh. 19.

D)İhtiyati Tedbir Muhakemesinde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

a- Asıl dava kazanılsa dahi, ihtiyati tedbir isteminin reddi halinde ihtiyati tedbir isteminin kabulü veya reddi davanın esasına ilişkin kararı etkilemez. Buna ihtiyati tedbirin asıl davadan bağımsızlığı ilkesi denir.

b- HUMK.nun 101 ve 103. maddeleri birlikte mütalaa edilirse, tedbirin muhtevasının tayininin münhasıran yargıcın takdirine bırakıldığı görülür. Dolayısıyla tedbir talep eden belli bir talepte bulunsu bile hakim amaca uygun bir başka tedbire hükmedebilir. Ama daha çoğa hükmedemez. Eda amaçlı bir tedbire başka bir şeye hükmetmek pek mümkün değildir.

V. İHTİYATİ TEDBİR İLE İHTİYATİ HACİZ ARASINDAKİ FARKLAR

a - İhtiyati hacizde ihtiyaten haczedilen mal ve haklar, alacaklının açtığı veya yaptığı veyahut açmayı ya da yapmayı düşündüğü dava veya icra takibinin konusu değildir. Halbuki ihtiyati tedbirde tedbir konulan şey dava konusudur.

b - İhtiyati haciz yalnız para ve teminat alacakları hakkındaki davalarda veya icra takiplerinde sözkonusu olduğu halde, ihtiyati tedbir kural olarak paradan başka şeyler (haklar, menkuller, gayrimenkuller) hakkındaki davalarda alınır.

c - İhtiyati tedbirde çekişmeli ve dolayısıyla dava konusu olan şey (örneğin menkul veya gayrimenkul bir mal) hakkında önleyici nitelikte tedbir alınır. Buna karşılık ihtiyati hacizde, alacaklıya henüz kesin haciz isteme yetkisinin (İİK, m. 78, 37) gelmediği bir dönemde alacaklının para alacağının ödenmesi güvence altına alınır.

ç - Gayrimenkul mallar üzerinde ihtiyati tedbir konulması halinde genellikle gayrimenkulün başkasına devrinin yasaklanmasına (feragdan men'ine) karar verilmektedir ve üzerine tedbir konulan gayrimenkul başkasına satılamamaktadır. Oysa borçlu üzerine ihtiyati haciz konulmuş gayrimenkulünü başkasına sata-

bilir (İİK. m., 261/II, 91) ya da üzerinde başkası lehine hak tesis edebilir (İİK. m. 132).

d - İhtiyati haciz kararından sonra alacaklı, borçlu hakkında dava açmaya mecbur olmayıp icra takibinde de bulunabildiği halde, ihtiyati tedbir kararı alan kimse yalnız dava açabilir (İİK., m. 264/I, HUMK., m. 109).

e - İhtiyaten haczedilen şeyler hakkında açılan istihkak davalarına İİK., m. 96 vd. hükümlerine göre icra tetkik merciince bakıldığı halde ihtiyati tedbir kararına konu teşkil eden şeyler hakkındaki istihkak iddiaları umumi hükümlere göre genel mahkemelerce incelenir.

VI. İHTİYATİ HACİZ VE BENZER KAVRAMLARDAN FARKI

İhtiyati haczin tanımı, amacı ve ihtiyati tedbirden farkı konularına yukarıda değinmiştik. Bu başlık altında daha çok ihtiyati haczin diğer kavramlardan farkı üzerinde duracağız.

a - Kesin hacizden farkı : Kesin hacizde borçlunun parasal değer taşıyan takip konusu kesinleşmiş alacağı karşılayacak miktar ve değerdeki mal ve haklarına hukuken el konulmaktadır. İhtiyati hacizde kesinleşmiş alacağın olması şart değildir. Amaç, açılacak dava veya yapılacak takipte kesinleşecek alacağın güvence altına alınmasıdır.

b - Tamamlama haczinden farkı : Tamamlama haczinde malın satışından elde edilen bedel, tüm alacaklıların alacağını karşılamadığı takdirde, paraların paylaşılmasından önce, icra müdürü alacaklıların istemde bulunmasını beklemeden kendiliğinden yeni hacizler yapar. İhtiyati haciz ise mahkeme kararıyla ve alacaklının talebi ile kesinleşmiş bir takip olmaksızın yapılır.

c - Geçici hacizden farkı : Geçici haciz sadece itirazın geçici olarak kaldırılmasında uygulanır. Kesin hacizden tek farkı geçici haciz sahibi alacaklının satış talebinde bulunamamasıdır (İİK. m. 108; 138/IV). İhtiyati haciz ise geçici hacze göre daha kapsamlıdır.

d - İlave hacizden farkı : İlave haciz, hacze başka alacaklıların iştirak etmeleri nedeniyle daha önce haczedilmiş malların bütün alacaklılara yetmeyeceğinin tahmin edildiği hallerde alacaklıların talebiyle icra müdürünün yaptığı yeni hacizdir.

İhtiyati hacizle ilgili ve uygulamada da önem taşıyan bir diğer nokta, ihtiyati haczin bir icra takip işlemi niteliğinde olup olmadığıdır. İcra takip işlemleri, icra organları tarafından yapıp alacaklıyı hakkına kavuşturmak yolunda gayeye yaklaştıran ve borçlunun şikayet hakkını kullanmaması halinde aleyhine kesin surette neticeler husule getiren, cebri icranın alacaklı lehine ilerlemesini sağlayan işlemlerdir (16).

İhtiyati haczin bir icra takip işlemi olduğu görüşü doktrinde egemendir (17). Karşı görüşe göre ise, ihtiyati haciz dar ve teknik anlamda bir icra takip işlemi sayılmaz. İhtiyati haciz asıl cebri icra işlemine yardımcı olan, güvence sağlayan koruyucu nitelikte bir kurum; ancak bunun ötesinde bizzat icra takip işlemine dönüşmeye elverişli bir icra çeşididir (18). Yargıtay ise ihtiyati haczi bir icra takip işlemi olarak görmemektedir (19).

VII. TAZMİNAT ALACAKLARINDA İHTİYATİ TEDBİR YERİNE İHTİYATİ HACİZ KONULMALIDIR

Yukarıda ihtiyati haciz ile ihtiyati tedbir arasındaki farkları açıklarken, belirttiğimiz gibi ihtiyati haciz, para ve teminat alacakları hakkında uygulanan bir koruma önlemidir. Örneğin, bir trafik kazası sonrasında zarar görenlerin alacağının bir tazminat ve dolayısıyla bir para alacağı olduğu kuşkusuzdur. Zarar görenlerin kazaya karışan araç üzerinde bir ayni hakka sahip oldukları iddia edilemez. Burada sözkonusu olan bir para alacağının güvence altına alınmasıdır. Bu nedenle tazminat alacaklarında ihtiyati haciz kararı vermek ihtiyati haciz kurumunun amacına uygun bir uygulama olur.

(16) Uyar, T.: İcra Hukukunda Haciz, Manisa 1990, sh. 102.

(17) Berkin, N.: İhtiyati Haciz, İstanbul 1962, sh. 9, 15; Kuru, B.: İcra İflas Hukuku, C. III, B. 3, Ankara 1993, sh. 2510; Uyar, T.: a.g.e., sh. 11.

(18) Ansay, S.Ş.: Hukuk - İcra İflas Usulleri, İstanbul 1960, sh. 312.

(19) HGK, 22.06.1968 T., E. 1482, K. 1290, R.K.D., S. 1968/9-10, sh. 231, 232.

Yine daha önce üzerinde durduğumuz gibi yasa, ihtiyati tedbir kararı alan kimseye sadece dava açma olanağı tanımıştır (HUMK. m. 109). Takip yapma olanağı, tanımamıştır. İhtiyati haciz kararı alan kimse ise, ihtiyati haczi kesin hacze çevirmek için dava açabileceği gibi takip de yapabilir (İİK., m. 264/I). Halbuki tazminat alacaklarından dolayı ilamsız takip yapılabileceği hem öğreti (20) hem de Yargıtay tarafından kabul edilmektedir. Yargıtay bir kararında şöyle demektedir: "Alacaklı tarafından borçlusundan talep edilen paranın miktarında uyuşmazlık olması; ancak borçlunun itirazına yol açabilip, itiraz vukuunda itirazın tetkik mercii tarafından halledilir nev'iden bulunmaması ilamsız icra mekanizmasının harekete geçmesine yani icra memuru tarafından ödeme emrinin düzeilenmesine engel değildir. Bu durum itiraz vukuunda alacaklıyı mahkemeye müracaata mecbur bırakabilir ki bu da ayrı bir sorundur" (21). Dolayısıyla ihtiyati haciz kararı yerine ihtiyati tedbir kararı verilince alacaklının ilamsız takip yapma hakkını kullanmasına engel oluyoruz. Süresinde dava açılmadığı takdirde ihtiyati tedbir hükümsüz kalacağı için borçlunun mallarını kaçırmaya riskini taşımak istemeyen alacaklı dava açmayı tercih edecektir. Sonuç olarak, ihtiyati haciz kararı yerine ihtiyati tedbir kararı vermek alacaklının takip yapma hakkının ve dolayısıyla Anayasamızın koruduğu hak arama hürriyetinin (A.Y., m. 36) kısıtlanması anlamına gelmektedir.

İhtiyati tedbir kararı verilince tedbir alanın icra takibi yapmayıp sadece dava açabilmesi, ihtiyati tedbirin ancak aynı çekişmeli bir mal üzerine konulabilmesinden kaynaklanmaktadır. Zira para ve teminat alacakları dışındaki alacaklar ancak ilamlı icra yoluyla takip edilebilirler. İlamsız icra yoluyla takip edilemezler. Bir para alacağı için borçlunun malına tedbir konulması mümkün olsaydı hiç kuşku yok ki, yasa, takip yapılmasına da izin verirdi.

(20) Kuru, B.: İcra İflas Hukuku, C. I, B., 3, İstanbul 1988, sh. 198; Kuru, B.-Arslan, R.-Yılmaz, E.: İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı, B. 5, Ankara 1993, sh. 104.

(21) 4. HD., 29.06.1976 T., E. 2723, K. 6408, YKD., S. 1976/6, sh. 789-790; Benzer bir karar için bkz. 4. HD., 22.10.1987 T., E. 4919, K. 7703, Yasa Dergisi, S. 1988/1, sh. 75-76.

Tedbir alana takip yapma olanağı tanınmadığına göre bir para alacağından dolayı ihtiyati tedbir kararı verilemez.

Para alacakları için ihtiyati haciz kararı verilmesi gerekirken ihtiyati tedbir kararı verildiğinde borçlunun diğer alacaklıları ile tedbir kararı alan kişi arasında veya para alacağı için ihtiyati tedbir kararı almış iki ayrı kişi arasında paraların paylaşılması problemi gündeme gelmektedir. Bu konuda ne hacze iştirakin düzenlendiği İİK.nun 100. maddesinde ne de başka maddelerde bir düzenleme vardır. Zaten olması da beklenemezdi. Çünkü ihtiyati haciz ve ihtiyati tedbir kurumları yasada düzenlenen şekilde yerli yerinde uygulansa idi böyle bir sorun ortaya çıkmazdı. Ancak özellikle trafik kazalarında ve diğer tazminat alacaklarında ihtiyati haciz kararı verilmesi gerekirken ihtiyati tedbir kararı verildiği için bu şekilde yapay bir problem yaratılmış olmaktadır. Bu durumda uygulamada icra müdürlüğünce ihtiyati tedbir kararının bir para alacağı için verilmiş olup olmadığı mahkemeden sorulmakta ve para alacağı için verilmişse sanki ortada bir ihtiyati haciz kararı varmış gibi işlem yapılmaktadır. Bu kurumlar yerli yerinde uygulansa bu tür ihtimaller ortaya çıkmaz ve yasada öngörülme-yen çözüm arayışlarına gerek kalmazdı.

Her ne kadar Yargıtay, para alacağının güvence altına alınması için konulan tedbirin, İİK.nun 257. maddesinde yazılı ihtiyati haciz niteliğinde olduğunu kabul etmekte ise de paraların paylaşılması aşamasında, ihtiyati tedbir kararlarının hacze iştirake hiçbir şekilde dikkate alınmayacağı görüşünde ısrar etmektedir (22). Özellikle trafik kazalarından sonra davacı tarafından kaza yapan araç üzerine konulan tedbir, daha sonra aynı araç üzerinde danışıklı olarak konulan hacizle bertaraf edilmekte, trafik kazası sonrası mağdur olan davacıya, ihtiyati tedbirin hacze iştirak edemeyeceğinden bahisle pay ayrılmamakta ve düzenlenen cetvele bu yönde yapılan itirazlar reddedilmektedir (23).

(22) Deynekli, A. - Kısa, S.: Hacizde ve İflasta Sıra Cetveli, İstanbul 1996, sh. 37.

(23) Deynekli, A. - Kısa, S.: a.g.e., sh. 38.

Tazminat alacakları için ihtiyati haciz kararı verilmesi sırf yukarıda belirtmeye çalıştığımız yasal zorunlulukların gereği değildir. Bunların yanında aşağıda belirtmeye çalışacağımız pratik faydaları da gözden uzak tutmamak gerekir. Bu faydalar şunlardır:

a - Borçlunun borcuna yetecek miktardaki malı haczedilerek taraf menfaatleri dengelenmiş olur. Örneğin, bir trafik kazasında kazaya karışan aracın değeri zararın çok çok üstünde olabileceği gibi yetersiz de olabilir. Her ne kadar tedbirin değiştirilmesi mümkün ise de tedbir konulan şeyin değerinin az olması halinde zarar görenin mağduriyetinin önlenmesi pek mümkün görülmemektedir. Kaldı ki bıçakla adam öldürülmesinde ya da yaralanmasında veya suya itilerek boğulmaya sebebiyet verilmesi hallerinde neye dayanılarak ve ne üzerine ihtiyati tedbir konulacağı sorularını cevaplandırmak pek kolay görünmemektedir. Halbuki ihtiyati haciz kararı verildiğinde icra müdürü kararda belirtilen miktardaki malı haczederek zarar görenin mağduriyetini önleyecektir.

b - Borçlunun alacağı karşılayacak kadar malı haczedilirken; eksikliği borçluya en az zarar veren, haczi, muhafazası ve satılması en kolay olan mallardan işe başlamak gerekir. Buna hacizde tertip (sıra) denir. Hacizde tertibe uymak zorunda olan icra müdürü, borçlu ile alacaklının menfaatlerini mümkün olduğu ölçüde bağdaştıracaktır (İİK. m. 85/son).

c - İhtiyati haciz kararı verilmesi ile birlikte gereğini yerine getirmek icra müdürünün görevi olduğu için mahkemelerin iş yükünün ve sorumluluğunun azaltılması açısından da bu yolun tercih edilmesi gerekir.

d - Bir tazminat alacağından dolayı çoğunlukla uygulandığı üzere ihtiyati tedbir konulduğu zaman, borçlunun bir başka alacaklısı tarafından malın sattırılıp sattırılmayacağı konusunda tereddütler olmakta, en azından bu hususun ihtiyati tedbir kararını veren mahkemeden sorulması gerekmektedir. Halbuki yasa da öngörülen şekilde mahkemece ihtiyati haciz kararı verildiği takdirde bu tür tereddütler ortaya çıkmaz ve mahkemeden aracın satılmasının mümkün olup olmadığının sorulmasına gerek kalmaz.

e - İhtiyati haczi düzenleyen hükümler arasında yer alan "teminat karşılığında malların borçluya bırakılması (İİK. m. 263)" ve "ihtiyati haczin teminat karşılığında kaldırılması (İİK. m. 266)" müesseseleri sayesinde alacaklı ve borçlunun çıkarlarının bağdaştırılması daha kolaydır.

VIII. İHTİYATİ HACİZ İSTEMENİN KOŞULLARI

A) Alacaklının Alacaklı Sıfatına Sahip Olması

Bir alacak için ihtiyati haciz isteyen kişinin o alacağın alacaklısı sıfatına sahip olması gerekir. Yani ancak alacağın alacaklısı ihtiyati haciz isteyebilir. Bu durum hakimin maddi hukuku araştırması gerektiği sonucunu beraberinde getirmektedir. Hakim sunulan delillerden ihtiyati haciz isteyen kişinin alacaklı sıfatına sahip olduğuna kanaat getirirse ihtiyati hacze ilişkin bu şart gerçekleşmiş demektir.

B) Alacağın Rehinle Temin Edilmemiş Olması

İhtiyati haciz kararı verilebilmesi için alacağın rehinle temin edilmemiş olması gerekir (İİK., m. 257/I). Rehinle temin edilmiş alacak için zaten bir emniyet tedbiri olan ihtiyati hacze gerek de yoktur. Örneğin, İsviçre'de önceleri kaza yapan araçlar, kazaya uğrayanların haklarının korunması için ihtiyaten haczedilirken, daha sonra zorunlu trafik sigortası yeterli bir teminat olarak görülmüş ve zarar görenlerin ihtiyati haciz istemleri kabul edilmiştir (24). Rehin teriminin içeriği İİK.nun 23. maddesinde belirtilmiştir. Alacaklının alacağı muaccel olup rehinle temin edilmemişse alacaklının ihtiyati haciz istemede hakkı vardır. Bunun için başkaca hiçbir şart, örneğin, borçlunun davranışı yüzünden alacağın tahsilinin tehlikeye girmiş olması aranmaz.

İİK., alacağın rehni aşması halinde ihtiyati haciz kararı alınmasının mümkün olup olmadığını açıkça düzenlememiştir. Hatta İİK., m. 257/I ve m. 45/I hükümlerinin lafzından hareketle bu soruya olumsuz bir yanıt dahi verilebilir. Ancak İsviçre'de mehz

(24) Grossen, J.M.: Neuchatel Üniversitesi Hukuk Fakültesi 1957/1958 ders yılı notları, Berkin, N.: a.g.e., sh. 23, 24.

kanunun İİK., m. 257/T'e tekabül eden Almanca metninde "rehinle temin edilmiş alacak" tabiri yerine "rehinle karşılanmış alacak" tabiri kullanıldığından alacağın rehni aşan kısmı için ihtiyati haciz kararı verilebileceği kabul edilmiştir (25). Aynı görüş Türk öğretisinde de kabul edilmektedir (26). Bu halde mahkeme, rehinli malın kıymetini tespit ederek, takdir ettiği rehni aşan alacak miktarı için ihtiyati haciz kararı verecektir.

C) Alacağın Muaccel Olması

İhtiyati haciz isteyebilmek için kural olarak alacağın muaccel olması gerekir (İİK., m. 257/I). Muacceliyet, borcun bir niteliği olmakla beraber yasada tanımlanmış değildir. Bununla beraber muacceliyet, alacaklının borçludan edimi talep ve dava etme yetkisini ifade eder (27). Alacağın muaccel olduğu an, tarafların anlaşmasıyla olabileceği gibi, bir ihbar, bir kanun hükmü ya da hukuki muamelenin mahiyeti ile belirlenir. Bu söylenenlerden biri yoksa BK.nun 74. maddesine göre her borç doğduğu anda muaccel olur (28). Tazminat alacaklarında muaccellik anı zararı doğuran fiilin vuku bulduğu andır.

IX. İHTİYATİ HACİZDE GÖREV VE YETKİ

İhtiyati hacizde görevli mahkeme İİK.nun 258. maddesinde belirtilmiş değildir. Bu nedenle HUMK.nun göreve ilişkin hükümlerini uygulamak gerekir. Dolayısıyla ihtiyati hacze alacağın miktarına göre sulh veya asliye hukuk mahkemesince karar verilir.

(25) Favre, A.: Cours de droit des poursuites, Fribourg 1953, sh. 322; Bonnard, H.: Lé séquestre d'après la loi fédérale sur la poursuite pour dettes et la faillite, Lausanne 1914, sh. 49, Gürdoğan, B.: Rehinli Alacaklar İçin İhtiyati Haciz, Adalet Dergisi, S. 1964/7-8, sh. 747'den naklen.

(26) Berkin, N.: a.g.e., sh. 25; Akyazan, S.: İhtiyati Hacizler ve Hacze İştirak Dereceleri, İstanbul 1958, sh. 11-12; Kuru, B.: İcra ve İflas Hukuku, C. III, B. 3, sh. 2501.

(27) Eren, F.: Borçlar Hukuku Genel Hükümleri, C. III, B. 2, Ankara 1990, sh. 267.

(28) Akyazan, S.: a.g.e., sh. 13.

İhtiyati haciz kararı vermeye yetkili mahkeme, takibe yetkili icra dairesinin bulunduğu yer mahkemesidir. Bu husus İİK., m. 258/T'de İİK., m. 50'ye yapılan yollamadan anlaşılmaktadır. İİK.nun 50. maddesi de HUMK.nun yetkiye ilişkin 9-27. maddelerine atıfta bulunmuştur. Dolayısıyla ihtiyati hacizde yetkili mahkeme HUMK.na göre tespit edilecektir. Yalnız akdin yapıldığı yer mahkemesinin yetkili olabilmesi için HUMK.nun 10. maddesinde yer alan davalı veya vekilinin dava açıldığı anda akdin yapıldığı yerde bulunması şartı aranmaz (İİK., m. 50/I).

X. İHTİYATİ HACİZDE YARGILAMA YÖNTEMİ

Alacaklı yetkili mahkemeye bir dilekçe ile başvurur ve borçlunun mallarına ihtiyati haciz konulmasına karar verilmesini ister. İhtiyati haciz dilekçesine ihtiyati haciz sebebi yazılır ve alacağın dayanağı olan deliller eklenir. Alacaklının alacağı ve özellikle ihtiyati haciz sebeplerinin varlığı hakkında mahkemeye kanaat verecek delilleri göstermesi gerekir. Buradaki ispat esas davada olduğu gibi tam bir ispat değildir.

İİK.nun 258. maddesinin 1. fıkrasının 2. cümlesinde "Alacaklı alacağı ve icabında haciz sebepleri (İİK., m. 257) hakkında mahkemeye kanaat getirecek delilleri göstermeye mecburdur" denilmektedir. Yasa, "**senetlerden**" değil "**delillerden**" söz etmektedir. Yani ihtiyati haciz kararı verilebilmesi için bir kimsenin, aleyhine delil olmak üzere vücuda getirdiği yazılı bir belgenin varlığı şart değildir. Bu nedenle ihtiyati haczin sadece senetlere veya daha özel olarak sadece kambiyo senetlerine özgü bir yol olduğu şeklindeki yaygın inanış yasal açıdan dayanaksızdır (29).

İhtiyati haciz kararı verilirken dikkat edilmesi gereken husus, alacağın yazılı delille ispatı değil, alacağın varlığı konusunda hakime kanaat verecek delillerin sunulmasıdır. Hakim, taraflar arasındaki ilişkiye, alacağı doğrudan sebebin şekline ve niteliğine göre sunulan delilleri değerlendirerek alacağın varlığı hakkında kanaat edinmeye çalışacak, bu kanaata vardığı takdirde İİK.nun

(29) Önder, A. : İhtiyati Haciz, Adalet Dergisi, S. 1942/II, sh. 1257 v.d.

257. maddesinde belirtilen diğer şartlar da mevcut ise ihtiyati haciz talebini kabul edecektir (30).

HUMK.nun 288. maddesi uyarınca hukuki işlemlerin, istisnalar dışında yazılı belge ile ispatı zorunlu olduğundan hakimin, hukuki işlemde kaynaklanan alacaklar için ihtiyati haciz kararı verirken alacaklının bu tür bir delile sahip olmasını araması isabetli olur. Ancak hemen belirtmek gerekir ki suç oluşturup oluşturmadığına bakılmaksızın hukuki eylemlerden kaynaklanan tazminat davalarında HUMK.nun yazılı belge ile ispat zorunluluunu öngören 288. maddesi uygulanmaz (HUMK. m. 293/2). Örneğin, ölüm veya yaralanmayla sonuçlanmış bir trafik kazasında hakim; trafik kazası tespit tutanağına, tanıkların, tarafların görüşü ve bilgilerini içeren zabıtlara, varsa tespit dosyasındaki bilirkişi raporuna göre alacağın varlığı ve miktarı konusunda kanaat edinmeye çalışacaktır. Yine yangın çıkarılması, bir kimsenin malına zarar verilmesi gibi benzer olaylarda da hakim, sunulan delillerin bir alacağın varlığı hakkında kanaat edinmişse ihtiyati haciz kararı vermelidir.

HUMK.nun 288. maddesinin istisnalarını teşkil eden diğer hallerde de hakim tanık anlatımlarına göre ihtiyati haciz kararı verebilir.

XI. İHTİYATİ HACİZİ TAMAMLAYAN MERASİM

Takipten veya davanın açılmasından önce borçlunun malları üzerine ihtiyati haciz koydurmuş olan alacaklı, ihtiyati haczin tamamlanması için ihtiyati haciz huzurunda yapılmışsa ihtiyati haczin konulmasından, ihtiyati haciz yokluğunda yapılmış ise ihtiyati haciz tutanağının kendisine tebliğinden itibaren yedi gün içinde takip yapmak veya dava açmak zorundadır. Takip, ihtiyati haciz kararını veren mahkemenin bulunduğu yerdeki icra daire-since yapılr (İİK., m. 258/1, 50; HUMK. m. 12).

Takip yapılması halinde borçlu, takibe yedi gün içinde itiraz etmezse takip kesinleşir. Bununla ihtiyati haciz kendiliğinden

(30) Akyazan, S.: a.g.e., sh. 16.

kesin hacze dönüşür. Eğer borçlu takibe itiraz ederse bu takdirde alacaklı, yedi gün içinde itirazın kaldırılmasını (İİK. m. 68-70) veya iptalini (İİK. m. 67) istemek zorundadır.

Tetkik mercii itirazın kaldırılması talebini reddederse, alacaklının, bu red kararının tefhimi veya tebliğinden itibaren 7 gün içerisinde mahkemede dava açması gerekir (İİK. m. 264/II).

Yukarıdaki ihtimallerin dışında alacaklı, açmış olduğu alacak davası sırasında da ihtiyati haciz kararı almış olabilir. Bu halde ihtiyati haciz davanın sonuna kadar devam eder. Alacaklı açmış olduğu itirazın iptali veya alacak davasını kaybederse ihtiyati haciz hükümsüz kalır. Bunun için kararın kesinleşmesini beklemeye gerek yoktur. Eğer alacaklı açmış olduğu davayı kazanırsa ihtiyati haciz kendiliğinden kesin hacze dönüşür. Bu durumda hükmü temyiz eden borçlu Yargıtay'dan icranın geri bırakılması kararı getirebilirse satışı engelleyebilir.

Alacaklı, ihtiyati haciz kararını aldıktan sonra dava açma yolunu seçmiş ve davayı da kazanmışsa alacaklının, bir ay içinde ilamlı takip talebinde bulunması gerekir (İİK. m. 264/III); aksi halde ihtiyati haciz hükümsüz kalır (İİK. m. 264/IV).

Bu uzun zaman süreci içinde durum ve şartların değişmesi halinde ihtiyati tedbirde olduğu gibi (HUMK., m. 111) mahkeme ihtiyati haczin kaldırılmasına karar verebilir. İhtiyati haczi, reddedilmesi kuvvetle muhtemel bir davada ayakta tutmanın ve borçluyu bu şekilde tazyik altında bulundurmanın hiçbir hakkı yönü yoktur (31).

XII. SONUÇ

İhtiyati haciz ve ihtiyati tedbir, hukukumuzda düzenlenmiş klasik hukuki himaye önlemlerindendir. İhtiyati haczin önceleri HUMK.nun ihtiyati tedbire ilişkin hükümleri arasında düzenlendiğini yukarıda belirtmiştik. Hem bu tarihsel ortaklık hem de pek çok ilkenin her ikisi için de geçerli olması zaten birbirine

(31) Kuru, B.: İcra ve İflas Hukuku, sh. 2530.

benzeyen bu kurumların sık sık karıştırılmasına neden olmaktadır. Öyle ki bu durumu vurgulayan icra iflas hukuku kitaplarının sayısı az olmadığı gibi salt bu nedenle yazılmış makalelerin sayısı da az değildir (32). Biz de ihtiyati tedbir ve ihtiyati haciz müesseselerini incelerken tazminat alacaklarında ihtiyati tedbir kararı verilmesini eleştirerek ihtiyati tedbir kararı yerine ihtiyati haciz kararı verilmesi gerektiğini gerekçeleriyle birlikte açıklamaya çalıştık. Sayılı istisnaları bir kenara bırakırsak, tazminat alacaklarından dolayı ihtiyati tedbir kararı verilmesi yönündeki eğilimin şu an için uygulamamıza hakim olduğunu görmekteyiz.

İhtiyati haciz ve ihtiyati tedbir kurumlarının yerli yerinde uygulanmamasının iki nedeni olduğu söylenebilir; bunlardan birincisi, bu kararların Yargıtay denetimine tabi olmaması, ikincisi ise ihtiyati haciz kararının sonucunun ihtiyati tedbire göre daha ağır olduğu yönündeki yaygın bir kanının varlığıdır. Ancak hemen belirtmek gerekir ki, İİK'nun 260/4 hükmü uyarınca haczedilecek mallar mümkün oldukça ihtiyati haciz kararında belirtilerek ihtiyati haczin sonucunun ağırlığı ihtiyati tedbirin sonucunun ağırlığına eşitlenebilir (33).

Tazminat alacakları açısından soruna baktığımızda, ihtiyati tedbir yolundaki eğilimin nedeni olarak ihtiyati haciz kararı verilebilmesi için mutlaka yazılı bir belgenin veya kambyo senedinin bulunması gerektiği şeklindeki yasal dayanaktan yoksun bir fikrin varlığı karşımıza çıkmaktadır. Bunun yanı sıra, ihtiyati haczin daha önce HUMK'da ihtiyati tedbirlerle ilgili hükümler arasında düzenlenmiş olması ve o zamandan beri süregelen bir alışkanlığın devamı da bu uygulamanın nedenleri arasında sayılabilir. Tazminat alacaklarında ve özellikle trafik kazalarında ihtiyati haciz kararı yerine ihtiyati tedbir kararı verilmesinin nedeni bu kanı ve alışkanlığımızdır. Bu ikisi dışında şu anki uygulamayı destekleyecek haklı bir sebep göremiyoruz.

(32) Bunlara örnek olarak şu makaleleri sayabiliriz: Önder, A.: a.g.m.; Özuarı, N.R.: İhtiyati Tedbir ve İhtiyati Haciz, S. 1956/3, sh. 361 vd.; Şenpolat, N.K.: a.g.m.; Atahan, N.K.: İhtiyati Haciz Müessesesinin Uygulamadaki Şekli, Ankara Barosu Dergisi, S. 1973/1, sh. 26 vd.; Önen, E.: İhtiyati Haczin Kaldırılması Davası, Ankara Hukuk Fakültesi Dergisi, 1980, S. 37, sh. 251 vd.

(33) Şenpolat, N.K.: a.g.m., sh. 284.